

усічення початкової основи (афереза), наприклад сорока – Сорока – Со+Рока: *сорока Рока, синичка Ичка, горобець Бець, котик Отик, песик Есик*.

Отже, у творах І. Калинця представлений світ флори і фауни у власних назвах за допомогою фітонімів та зоонімів. Автор активно використовує назви рослин, які мають зв'язок із українською міфологією, проте в самому тексті вони не несуть того значення, що й у фольклорі. Клички тварин І. Калинець вживає такі, які утворені шляхом усічення твірної основи, що робить їх цікавими і нестандартними. Ці типи іменування персонажів гармонійно переплітаються в художньому творі, взаємодоповнюючи та створюючи канву художньої цілості та оригінальності авторського задуму.

Список літератури:

1. Калинець І. М. Казки зі Львова /Кравчук вид. третє, доп. Львів: СПОЛОМ. 2007. 256 с.
2. Словарь української мови / упор. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко : в 4-х т. К. : Вид-во Академії наук Української РСР, 1958. Том 2.
3. Сюсько М. І. Взаємовідношення власних і загальних імен (зооніми і апеллятиви) в українській мові. Ужгород, 1985. 66 с.
4. Шестакова С. Мотивація сучасних фітонімів. *Українська мова*. 2010. № 2. С. 20.

Ольга Орлик,

Тернопільський національний

педагогічний університет ім. В. Гнатюка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. С. В. Бородіца

МОДЕРНІСТСЬКИЙ ДИСКУРС ПОЕМИ «ПОДОРОЖ З УЧИТЕЛЕМ»

Б. БОЙЧУКА

Постановка проблеми. Поява Нью-Йоркської групи поетів у другій половині ХХ століття засвідчила «плідну й посутню реалізацію природних

потреб національної естетичної думки в усій її історичній повноті й багатогранності» (В. Моренець). Поетичні практики Б. Бойчука, Б. Рубчака, Ю. Тарнавського, В. Вовк, Е. Андіївської, Ж. Васильківської та ін. заґрунтовані в суверенний індивідуалізм, суб'єктивне світобачення, екзистенціалізм. Водночас вони вживлені в національні художню свідомість та поетичний дискурс першої половини ХХ століття. Оскільки митці Нью-Йоркської групи орієнтувалися на світовий авангардизм, український модернізм, мистецьку аполітичність, свободу творчого пошуку, то їхня оригінальна поезія потребує всебічного дослідження з огляду на її концептуальні та формальні домінанти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із проблеми. У сучасному літературознавстві відзначимо ґрунтовні наукові студії Ю. Барабаша, М. Ільницького, Т. Гундорової, Н. Зборовської, С. Павличко, К. Москальця, Я. Поліщука, В. Моренця, М. Ревакович та ін., де вчені, досліджуючи український модернізм, відзначають «інакшість» поетів Нью-Йоркської групи, їхню «згущену» поетику та динамічність творчого процесу. О. Астаф'єв, А. Бондаренко, Н. Лисенко-Ковальова, Р. Лиша, І. Лівенко, І. Котик, Д. Павличко, Т. Салига, М. Р. Стех, Л. Тарнашинська, М. Ткачук, М. Чубінська, М. Якубовська та ін. зацентровують увагу на художній самобутності поезії представників Нью-Йоркської групи (Б. Бойчука, Б. Рубчака, Ю. Тарнавського, В. Вовк, Е. Андіївської, О. Зуєвського, Р. Бабовала та ін.), зокрема на ознаках естетики екзистенціалізму в їхній ліриці.

Мета дослідження – осмислити жанрово-стильову своєрідність ліричної поеми «Подорож з Учителем» Б. Бойчука в контексті модерністської творчості представників Нью-Йоркської групи як цілісного художньо-естетичного феномена. Для цього необхідно вирішити низку завдань: окреслити структуру ліричної поеми «Подорож з Учителем», з'ясувати визначальні риси авторської жанрової моделі, обґрунтувати особливості поетичної техніки Б. Бойчука.

Виклад основного матеріалу дослідження. Модерністська поезія митців Нью-Йоркської групи спонукає до філософських та психологічних рефлексій. Так, у художній концепції дійсності Б. Бойчука, В. Вовк, О. Зуєвського, Б. Рубчака світ різнобарвний, мінливий, рухливий, наповнений пристрастями й переживаннями, пошуками і втратами. Ю. Тарнавський та Е. Андієвська як найавангардніші творці практикували різноманітні поетика (від символізму до сюрреалізму), експериментували з формою (від верлібру до прозопоезії). Але в емоційно напружених поетичних текстах «нью-йоркців» особиста доля ліричного героя часто тісно переплетена з долею їхнього повоєнного покоління, зі складною добою світових катаклізмів і людських трагедій. Відтак, заглиблюючись у філософію буття в поезії, наприклад, Б. Бойчука, відчитуємо національно-універсальний вимір: тривала просторово-часова віддаленість та екзистенційно-приречена відірваність автора від України загострили його сприйняття батьківщини, котра для ліричного суб'єкта, як і для поета, завжди була одним із найважливіших екзистенційних образів. Важливо, що у такому ракурсі поетичний доробок Б. Бойчука набуває виразного екзистенційного звучання: соціальна відчуженість особистості, її суверенність, переживання нею самотності та туги за нездійсненим, метафорична глибина, інтелектуальна ускладненість, гуманістичний пафос:

ідуть степами
і палицею дум
намацують дорогу
гупають
в тверду засохлу землю
нашого сумління
дивляться крізь ніч великими очищами бандур
і нам небачущим
показують стежки до нас («Сліпі бандуристи») [1, с. 82].

Таким чином, Б. Бойчук сміливо експериментував з художнім стилем та поетичною формою, найпоследовніше переконуючи: його творчість – складне явище в українському письменстві. Бо для нього поезія – це спосіб найпильнішого наближення до внутрішнього світу людського Я, хоча це й веде її до герметизму (замкненості), але водночас і до психологічної глибини. Це засвідчує жанрова модель ліричної поеми «Подорож з Учителем», де особливу роль відіграють контрасти, асоціативні та символічні образи, авторська метафора, композиційна колажність, часова алогічність, рельєфний простір. Суперечності реального світу автором закодовані. Їхнє розшифрування здійснюється на асоціативному рівні й має суб'єктивний характер, тому що зовнішню подієвість реципієнт сприймає лише через бачення ліричного Я:

Мені свідомістю тече ріка минулого,
камінням падають роки,
усі пророцтва і прокльони збулися
під дотиком злощасної руки.

А день давився голодом і глodom,
на обрію застряв червоний крик,
як ніж між заходом і сходом,
як кіл у горлі, як сухий патик... [3, с. 234].

Появу «Подорожі з Учителем» автор пояснював: «Я ввесь час відчував невияснену потребу охопити поетично добу Другої світової війни, крізь яку я болюче й драматично пройшов» [3, с. 4]. Звідси – трагічна експресія аж до емоційного вибуху – то плачу-голосіння Учителя над убитою фашистами єврейкою, то прокльоном-стогоном ліричного героя над закатованими українцями:

хай ріже блискавка, хай громить грім,
хай світ той з рокотом скурвіє! [3, с. 259].

Так поступово, подорожуючи з Учителем з «бучацького Підзамча» до Дніпрових круч, юнак відкриває для себе масштаби трагедії української нації під час Другої світової війни. Її поглиблюють епіграфи до п'яти розділів поеми, взяті з Біблії: з Еклезіяста (1.4), Єремії (1.14 та 23.19), III Кн. Мойсея (18.28), Матея (7-14). Ключем до розуміння головної ідеї твору вважаємо цитату з Книги Еклезіастової про сенс людського існування:

Рід проходить і рід приходить,
Тільки земля стоїть вовіки [3, с. 230].

Кожен наступний епіграф до розділів поеми наближає читача до усвідомлення, що головним у нашому житті є екзистенційний вибір між добром і злом, за який людина відповідатиме на Божому суді. Саме бінарні опозиції добро-зло, буття-небуття, висота-низина, велике-мале, майбутнє-минуле та ін. структурують авторський текст, наповнюючи його моральними імперативами. Вічні величини визначають гідне життя «усамітненої» людини, котра «несе сама тягар добра і зла» [3, с. 272], утверджуючи власну суверенність і, впевнені, національну ідентичність через спогади – національну пам'ять:

Бо життя, учителю,
це спадок,
що приносить
через час
буття і небуття:
любов Марії,
це спомин
про маленьке тіло
сина,
це люди,
які плавають
в глибоких ямах
нашої землі [3, с. 279].

Висновки дослідження. Осмислення поетичного доробку митців Нью-Йоркської групи, передусім ліро-епосу Б. Бойчука, дозволяє увиразнити жанрові шукання письменника: він намагався знайти таку широкоформатну модель, яка б умістила «узагальнену надчасову національну драму» (О. Астаф'єв) української нації. Для реалізації свого неабиякого сміливого задуму автор обрав жанр ліричної поеми з її колажною афабульністю, загостреною експресією, глибокою філософічністю, складними асоціативними ланцюгами та символічними образами. Таким чином, «Подорож з Учителем» – оригінальна лірична поема, майстерно написана Б. Бойчуком у модерністській системі координат.

Список літератури:

1. Астаф'єв А. Поети «Нью-Йоркської групи»: антологія. Харків: Ранок, 2003. 288 с.
2. Астаф'єв О. Художні координати поезії Богдана Бойчука. *Слово і час*. 2002. №12. С. 20-24.
3. Бойчук Б. Зібрані вірші: у 2 т. Т. 1. Київ: Факт, 2007. 288 с.
4. Бойчук Б. Нью-Йоркська група у перспективі часу. *Кур'єр Кривбасу*. 2008. №5-6. С. 266-275.
5. Бойчук Б. Подорож з Учителем: поема. Нью-Йорк: Видавництво Нью-Йоркської групи, 1976. 93 с.
6. Ревакович М. *Persona non grata*. Нариси про Нью-Йоркську групу, модернізм та ідентичність. Київ: Критика, 2012. 336 с.
7. Ткачук М. Бойчук Богдан, Степан Сапеляк – коментар творчості поетів: навч. посіб. Тернопіль: ТДПУ, 1994. 59 с.
8. Ткачук М. Нью-Йоркська група поетів. *Українська мова та література*. 2000. №40. С. 1-5.